સત્સંગ બાલવાટિકા

સંપાદક : શાસ્ત્રી હરિકેશવદાસજી (ગાંધીનગર)

સત્સંગનો મોટો પ્રતાપ છે

- શાસ્ત્રી હરિપ્રિયદાસ (ગાંધીનગર)

સૌથી આગળ વાજીંત્રો વગાડવાવાળા ચાલે છે. ત્યાર પછી સંતો કીર્તનો ગાતા ગાતા ચાલે છે. સાથે સ્વામિનારાયણ ભગવાન અને એમની પાછળ, બધા ગૃહસ્થ હરિભક્તો ચાલતા હતા. એમની પાછળ બધા બહેનો અને એ બધા જ ભગવાનના નામની ધૂન કરતા કરતા નવાવાસથી નારાયણઘાટને રસ્તે ચાલ્યા આવે છે. એમાં એક બનાવ બન્યો છે, બહુ આશ્ચર્ય થાય એવો છે. સ્વામિનારાયણ ભગવાન જ્યાં શાહીબાગ વિસ્તારમાં બાદશાહવાડી પાસે આવ્યા એટલે કે નારાયણઘાટથી થોડોક જ દૂર રહ્યા. ત્યાં કોઈ અજાણ્યા માણસે શ્રીજી મહારાજની ઘોડીની લગામ પકડી. એકદમ કોણ જાણે ક્યાંથી આવી ગયો. ભક્ત સમુદાયની વચમાં ! દેખાતો હતો ફકીર જેવો. શ્રીજી મહારાજની પાસે આવીને અણધાર્યો ઉભો રહ્યો અને માણકી ઘોડીનું ચોકડું જ પકડ્યું. ભક્તો એકદમ જોવાં માંડ્યા કે આ કોણ છે ? છૂટા કેશ હતાં. જુદા જુદા જાતજાતના કાચના મણીઓ પહેરેલા હતા. હે ભગવાન, હે ભગવાન એ પ્રમાણે બોલતો હતો. પરમાત્મા એની સામે જોવા લાગ્યા. આ ફકીરે એકદમ નમસ્કાર કર્યા. સ્વામિનારાયણ ભગવાનના ચરણમાં મસ્તક મુકી દીધું. આ કોણ હશે ? બીજો કોઈ નહિ, દરિયાવખાન પોતે જ હતો. દરિયાવખાન એ તમામ ભૂતોનો રાજા ગણાય છે.

સ્વામિનારાયણ ભગવાન તો જાણતા જ હતા. પ્રભુએ અભયદાન આપ્યું. ભગવાનને વિચાર થયો કે આ બધા ભક્તોને જાણ કરવી જરૂરી છે. એટલે પૂછે છે, ભાઈ ! તું કોણ છે અને શા માટે અહીં આવીને અમારી ઘોડીને અટકાવી છે ? દરિયાવખાન કહે છે, મહારાજ ! આ સામે વિશાળ જે ધુમ્મટ દેખાય છે એમાં મારો વાસ છે. અને બહુ દિવસથી તમારી દર્શનની રાહ જોઈને અહીં રહું છું. આજે દર્શન થયાં. મારૂં કલ્યાણ થયું. ભગવાન કહે છે એ વાત સાચી છે. તારો વૈકુંઠમાં વાસ થશે. પણ એ તો કહે, તું અમારા સુધી આમ કઈ રીતે આવી શક્યો ? અમારી પાસે તો કોઈ આવી ન શકે. તું કઈ રીતે આવ્યો ? એટલે તરત જ દરિયાવધાન કહે છે કે પ્રભુ તમારા સંતોનો મેં સત્સંગ કર્યો છે. સાંભળજો, ભૂતો સત્સંગ કરે છે, માણસો નથી કરતા. દરિયાવખાન કહે છે કે તમારા સંતોનો મેં સત્સંગ કર્યો છે. હે પ્રભુ ! ચાતુર્માસ સુધી સંતો આ ધુમ્મટમાં રહેલા.

વાત એમ હતી કે સ્વામિનારાયણ ભગવાને સંતોને આજ્ઞા કરી. સંસ્કૃત ભણો, વેદ વેદાન્તનો અભ્યાસ કરો. મોક્ષ માટે નહી પણ જગતના હિત માટે, કલ્યાણ માટે. અને મુક્તાનંદ સ્વામીને પ્રભુ કહે છે, અમદાવાદ જાઓ. ત્યાં કોઈ સારો પંડિત શોધો અને આ બધા સંતોને ભણાવો. ત્રીસ સંતોને લઈને મુક્તાનંદ સ્વામી અમદાવાદ આવ્યા. પંડિતજીની તપાસ કરી મળી ગયા. પણ હવે અમદાવાદમાં ત્રીસ સંતોને રહેવાનું ક્યાં ? એ મોટો પ્રશ્ન આવ્યો. મુક્તાનંદ સ્વામી શહેરની આજુબાજુમાં ફરવા માંડ્યા. એમાં નારાયણઘાટ પાસે આ દરિયાવખાનનો ઘુમ્મટ એ વખતે બીલકુલ ખાલી રહેતો. કોઈ અંદર પૂજારીએ નહી. સંતોએ વિચાર્યું કે આ સ્થાન સારૂં છે. વાળી ઝૂડી સાફ કરીને અહીં જ રહો. બાજુમાં સાબરમતી નદી વહે છે. ન્હાવા-ધોવાની સાનુકુળતા રહેશે. અહીં રહીને અભ્યાસ કરીશું. એકાન્ત સ્થળ છે. કોઈ આવતું નથી. કોઈ જતું નથી. પંડિતજી પાસે સંસ્કૃતનો પાઠ લઈ અને દરિયાવખાનના ધુમ્મટમાં સંતો અભ્યાસ કરે છે. ત્યાં જ પૂજા-પાઠ કરે, ભજન-કીર્તન કરે, કથાવાર્તા કરે.

કેટલાંય ભૂતપ્રેત આ ધુમ્મટમાં રહેતાં હતાં. ત્રીસ સંતો ધૂન કરે, કથાવાર્તા થાય, વચનામૃત બોલાય. આ બધા જ શબ્દો ભૂતોના કાને પડે. એક દિવસ આખી ભૂત ટોળી મુક્તાનંદ સ્વામી પાસે આવી. સ્વામીએ પૂછ્યું, કોણ છો તમે ? અમે ભૂત છીએ. મુક્તાનંદ સ્વામી એટલે ધૈર્યની મૂર્તિ ! કોઈ દિવસે ચમકતા નહીં. ગભરાતા નહીં. આપણી પાસે કોઈ માણસ આવે, ભાઈ ! મારે ક્યાં જવું ? હું ભૂત છું! તો આપણી દશા શું થાય ? અરે કાચો પોચો હોય તો એમને દવાખાના ભેગો કરવો પડે, કાં હનુમાનજી પાસે લઈ જવો પડે. પણ મુક્તાનંદ સ્વામીની મુખાકૃતિ બદલાઈ નહીં. સ્વામીએ ભૂતોને વળતું પૂછ્યું. કેમ આવ્યા છો ? ત્યારે ભૂતો કહે છે, દરરોજ તમારા મુખે સ્વામિનારાયણ ભગવાનની ધૂન સાંભળીએ છીએ કથા સાંભળીએ છીએ. તમે સંતોને જે ઉપદેશ આપો છો એ પણ શ્રવણ કરીએ છીએ. અમારા પાપ બળી ગયાં. હવે અમે શું કરીએ ? સ્વામીને વિચાર આવ્યો. સેવા સિવાય સદ્‌ગતિ નથી. સદ્‌ગતિ સરળતાથી જોઈતી હોય તો સેવા કરો. મુક્તાનંદ સ્વામી કહે છે, એક કામ કરો. આ ધુમ્મટની આજુબાજુ

કાંટા કાંકરા બહુ પડ્યા છે, વાળી નાંખો. સંતોને પગમાં વાગે નહી. એ વખતે ઉઘાડા પગે સંતો ફરતા. અને એ બધા ભૂતો એવા મંડ્યા કે ધૂળ, કાંકરા, પાંદડા, પથરા, કાંટા બધું વાળી નાખ્યું. ભૂત વળગે તો કામ કરતાં વાર ન લાગે. એને તો કામ ખૂટી પડે. થોડીવારમાં બધું વળાઈ ગયું. એટલે પાછા હાજર થયાં. સ્વામી કહે છે, હવે છેક નદી સુધીનો રસ્તો ચોખ્ખો કરી દો. અને ભૂત જે મંડ્યા ને જાળાં જાંખરાં સાફ કરી રસ્તો ક્લીયર કરી આપ્યો. હવે ? હવે જાઓ બદરીકાશ્રમમાં ! મુક્તાનંદ સ્વામીએ પાણી છાંટ્યું અને બધા જ ભૂત બદરીકાશ્રમમાં ગયાં. પણ એ ભૂતપતિ કહે છે, સ્વામી ! હું નહી જાઉં. કેમ ? મારે સ્વામિનારાયણ ભગવાનનાં દર્શન કરવા છે. સ્વામી કહે છે, તો તું અહીં જ રહે. સ્વામિનારાયણ ભગવાન નારાયણઘાટ સ્નાન કરવા માટે જ્યારે પધારશે ત્યારે અહીંથી જ નીકળશે. એ વખતે દર્શન કરી લેજે. અને એમના હાથે મુક્તિ પામજે. આ ઘટના દરિયાવખાન પોતે સ્વામિનારાયણ ભગવાનને સંભળાવે છે. મહારાજ ! મુક્તાનંદ સ્વામીના મુખેથી તમારા લીલાચરિત્રોનું શ્રવણ કર્યું છે. સંતોના સત્સંગના પ્રતાપે હું તમારી પાસે આવી શક્યો, નહી તો બળીને ભસ્મ થઈ જાઉં. સત્સંગનો આ મહિમા છે. જે કથા-વાર્તા, ભક્તિ અને ભજનમાં બેસે એમની આજુબાજુમાં ભૂત આવે જ નહી. ગભરાવાનું જ નહી. ઘણીવાર કોઈ કાચાપોચા હૃદયના માણસો ગભરાય પણ બીલકુલ ડરવાનું નહી. જીવતા માણસથી ડરવાનું હોય, એ ક્યાંય મળે તો ખીસ્સું કાપી જાય. ભૂત શું કાપી જવાના ? મર્યા પછી તો એ પોતે દુઃખી હોય છે. ભૂતયોનિ સુખી નથી હોતી, દુઃખી હોય છે. અને અનેક પ્રકારના કર્મ અને વાસનાના કારણે એની સદ્‌ગતિ અટકી ગઈ હોય એટલે એ બિચારા દુઃખી હોય છે. એ આપણને શું દુઃખી કરે ! પણ આપણે આપણી જાતે જ ગભરાઈએ છીએ.

આ દરિયાવખાન કહે છે, સંતોના મોઢે મેં સત્સંગ સાંભળ્યો, કથા સાંભળી, તમારાં ચરિત્રો સાંભળ્યા. મારો આત્મા પવિત્ર બન્યો. અને એટલા માટે તો તમારા દર્શન હું કરી શક્યો .તમારો સ્પર્શ કરી શક્યો. પ્રભુ ભક્તિ અને સત્સંગનો મહિમા અપરંપાર છે. સ્વામિનારાયણ ભગવાન કહે છે. હવે તું વૈકુઠમાં જા.

નારાયણઘાટ પાસે જ આ દરિયાવખાનનો ધુમ્મટ છે. બહુ વિશાળ બાંધકામ છે. મુક્તાનંદ સ્વામી ત્રીસ જેટલાં સંતો સાથે ત્યાં ચાર મહિના રહ્યાં છે.

વ્હાલા ભક્તો ! શાસ્ત્રોના પાને પાને સત્સંગનો મહિમા આલેખાયો છે. પ્રગટ પરમાત્માના ઉપાસક એવા મુક્તાનંદ સ્વામી જેવા સંતોનો સત્સંગ થયો તો અતિ મલિન પ્રેતયોનિને પામેલા એવા એ જીવોનો ઉધ્ધાર થયો. માટે જ સ્વામિનારાયણ ભગવાને શિક્ષાપત્રીમાં નિત્ય પ્રત્યે સંતસમાગમ કરવો એમ આજ્ઞા કરી, જેથી આવાં બહારનાં ભૂતો અને અંદરના ભૂતોનું કલ્યાણ થઈ જાય છે. જીવનમાં કાયમ યાદ રાખો સત્સંગનો પ્રતાપ બહુ મોટો છે.

●

આપણાં અહોભાગ્ય

- સાધુ શ્રીરંગદાસ (ગાંધીનગર)

એકવાર સ્વામિનારાયણ ભગવાન લોયા ગામમાં પધાર્યા હતા. લોયાગામ એટલે સૂરાખાચરનું ગામ. શૂરવીર ભક્તોના ઘરે જવું શ્રીજી મહારાજને વધુ ગમતું. આ લોયા ગામમાં શ્રીજી મહારાજ નદીના કિનારે સાંજે સભા કરી અને બિરાજ્યા હતા. શ્રીજી મહારાજ સ્વમુખે ભક્તોને ઉપદેશ આપતા હતા.

એ વખતે તે સભામાં કોઈ બે સંતો બહારગામથી આવ્યા. સત્સંગનું કાર્ય કરી, સત્સંગની સેવા કરી સભામાં આવી મહારાજને પગે લાગ્યા. ત્યારે મહારાજે સાધુના કપાળમાં કંઈક વાગ્યું હોય એવો સોળ જોઈને બોલ્યા જે કપાળમાં તમને શું વાગ્યું છે ? ત્યારે તે સંતે કહ્યું, મહારાજ એ તો કંઈક લાકડું વાગ્યું હશે. ત્યારે મહારાજ કહે તમારો ખેસ ઉતારો. તમારું શરીર બતાવો ત્યારે એ સંતે પોતાનો ખેસ દૂર કરી અને શરીર બતાવ્યું. ત્યારે એ સાધુના શરીરમાં કોઈક પાપીએ બાવળના સોટા મારેલા તે એ બન્ને સાધુના શરીર સૂઝી ગયેલાં અને રાતા સોળ પડેલા. એ જોઈને મહારાજને અત્યંત ક્રોધ આવ્યો અને એમ બોલ્યા જે અરેરે ! આ સૃષ્ટિમાં એવા કોણ પાપી છે કે જેણે આવા અમારા સાધુને માર્યા ? એમ કહીને પોતાના બે હાથ પૃથ્વી ઉપર પછાડ્યા. તેણે કરીને પૃથ્વી એવી ધ્રૂજી અને એમાં એ દુષ્ટોના પાપીઓનાં ઘર પડી ગયાં અને એનો સપરિવાર વિનાશ થઈ ગયો.

સંત સંતાપે જાત હૈ રાજ ધર્મ ઔર વંશ

મહારાજની આજ્ઞાથી સંતોના શરીર પર દવા-ઔષધ ભજનાનંદ સ્વામીએ લગાવ્યા. સંતોને વેદના ઓછી થઈ. પણ સંતો જાણી ગયા. મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યા. આપણે તો એ જીવના સારા માટે એનો માર સહન કર્યો હતો આ તો મહારાજે એનું નિકંદન કાઢી નાખ્યું. પછી બંને સંતો મહારાજ પાસે આવી વિનંતી કરી. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા સંતોના હૃદય હંમેશા કોમળ જ હોય છે. જાઓ એ જીવો પશુ યોનિમાં જન્મશે સત્સંગીના ઘરે કામે જોડાશે અને તેનું કલ્યાણ થશે. સંતો ચંદનના કાષ્ટ જેવા હોય છે, કાપો તો પણ સુગંધ જ આવે. તાડન કરનારા પાપી જીવોનું પણ આ સંતોએ કલ્યાણ ઈચ્છ્યું. આપણા અહોભાગ્ય છે કે આવો દિવ્ય સત્સંગ આપણને મળ્યો છે.